

ข้อสรุป และข้อเสนอแนะ

7.1 สรุปผลการศึกษา

เนื่องจากนายประหยัด ผังเหล็ก ตัวแทนกลุ่มเกษตรกร ได้ร้องเรียนปัญหาการเกิดน้ำท่วมให้กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ช่วยดำเนินการแก้ไข โดยได้ให้ข้อมูลถึงสาเหตุการเกิดน้ำท่วม คั้งนั้นในการศึกษาในครั้งนี้จึงได้ทำการวิเคราะห์ถึงสาเหตุการเกิดน้ำท่วม โดยการรวบรวมข้อมูลทางด้านศักยภาพของสภาพภูมิประเทศ และข้อมูลทางด้านอุตุนิยมวิทยา และข้อมูลน้ำท่า จากหน่วยราชการต่าง ๆ อาทิเช่น กรมทางหลวง กรมชลประทาน การไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทยและกรมอุตุนิยมวิทยา นอกจากนี้ยังได้ทำการสำรวจเก็บข้อมูล ทางด้าน เศรษฐกิจและสังคมของหมู่บ้านที่ได้รับผลกระทบจากน้ำท่วมในบริเวณพื้นที่โครงการที่ทำการศึกษา ตามรายละเอียดผลการศึกษาในบทที่ 1, 2, 3 และ 4 จากผลการวิเคราะห์จะให้สาเหตุการเกิดน้ำท่วมดังนี้

- ก) สภาพพื้นที่บังมัยเอื้ออำนวยทำให้เกิดน้ำท่วมเนื่องจากมีลักษณะเป็นที่ราบลุ่มแอ่งกะทะ
- ข) เกิดจากลักษณะการตกของน้ำฝน และปริมาณน้ำฝนที่ตก
- ค) ระบบการระบายน้ำไม่สอดคล้องกับปริมาณการไหลเข้าของน้ำ
- ง) สิ่งก่อสร้างเพื่อการประกอบอาชีพ ของราษฎรกีดขวางทางน้ำไหล

เมื่อทราบสาเหตุการเกิดน้ำท่วมทำการศึกษาถึงแนวทางการแก้ไขปัญหาน้ำท่วม โดยการกำหนดแนวทางการแก้ไขปัญหาน้ำท่วม ประกอบด้วย การลดปริมาณของน้ำที่ไหลลงพื้นที่ และการระบายน้ำออกจากพื้นที่ให้เร็วขึ้นกว่าเดิม และการปรับปรุงสภาพของดิน และป่าบริเวณต้นน้ำลำธารธรรมชาติ พร้อมทั้งกำหนดแนวทางเพื่อเลือก และโครงการเพื่อเลือก สำหรับการป้องกันน้ำท่วม สำหรับแนวทางเพื่อเลือกได้กำหนด

จากผลการวิเคราะห์ถึงสภาพของน้ำท่วมในปัจจุบัน โดยคิดรอบความถี่การเกิด 10 ปี โดยวิธีการทางอุทกวิทยาการเคลื่อนตัวของน้ำผ่าน อ่างเก็บน้ำ และอุทกวิทยาการเคลื่อนตัวของน้ำผ่านลำคลอง พบว่าในบริเวณพื้นที่บึงมาย มีน้ำท่วมสูงสุดที่ระดับ 54.95 เมตร (รทก) ระยะเวลาที่น้ำท่วมสูงกว่าระดับ 54.00 เมตร (รทก) จำนวน 11 วัน

เมื่อทราบถึงสาเหตุการเกิดน้ำท่วม ทำการศึกษาถึงแนวทางการแก้ไขปัญหาน้ำท่วม โดยการกำหนดแนวทางการแก้ไขปัญหานี้ ประกอบด้วย การลดปริมาณของน้ำที่ไหลลงพื้นที่ และการระบายน้ำออกจากพื้นที่ให้เร็วขึ้นกว่าเดิม และการปรับปรุงสภาพของดินและป่าไม้บริเวณต้นน้ำลำธาร เพื่อพิจารณาว่าวิธีการใดมีความเหมาะสมสำหรับแก้ไขปัญหาน้ำท่วมสำหรับท้องที่ จึงนำมากำหนดเป็นโครงการเพื่อเลือกสำหรับป้องกันน้ำท่วม สำหรับแนวทางเพื่อเลือกได้กำหนดไว้ 3 แนวทาง คือ การผันน้ำจากพื้นที่รับน้ำฝนด้านทิศเหนือ ลงแม่น้ำน่าน การผันน้ำจากพื้นที่รับน้ำฝน ด้านทิศตะวันตกลงแม่น้ำยม และการปรับปรุงระบบระบายน้ำด้านท้ายน้ำ

การพิจารณาคัดเลือกโครงการเพื่อเลือกสำหรับป้องกันน้ำท่วมในการศึกษารั้งนี้ พิจารณาคัดเลือกโครงการที่คาดว่าจะเป็นไปได้จำนวน 5 โครงการ คือ

โครงการเพื่อเลือก A 1 ขุดคลองผันน้ำจากพื้นที่รับน้ำฝนด้านทิศเหนือ ไปลงแม่น้ำน่าน เริ่มต้นโครงการที่บ้านเกาะตาเพชร ตำบลไผ่ล้อม อำเภอลับแล ไปลงแม่น้ำน่านที่บ้านทุ่งวารี ระยะทาง 3+500 กม. มีราคาค่าก่อสร้างประมาณ 3.0 ล้านบาท ประโยชน์ที่ได้รับคิดเป็นเงิน 5,163,000 บาท อัตราค่าคุ้มทุน 1.72

โครงการเพื่อเลือก A 2 ขุดลอกคลองข้างรับน้ำจากพื้นที่รับน้ำฝนด้านทิศเหนือ มาลงบึงมายเริ่มต้นโครงการที่บ้านเกาะตาเพชร ไปลงทุ่งบึงมาย ที่ ปลายคลองส่งน้ำชลประทานโครงการน้ำริด แยกขวา 1 ระยะทาง 10.50 กม. ราคาค่าก่อสร้างประมาณ 8.80 ล้านบาท ประโยชน์ที่ได้รับ 2,264,000 บาท อัตราค่าคุ้มทุน 0.25

โครงการเพื่อเลือก A 3 ชุคคลองผันน้ำจากพื้นที่รับน้ำฝนด้านทิศตะวันตกไปลง
แม่น้ำยม เริ่มต้นโครงการที่ปลายสุดของคลองแม่ตะเคียนทอง ไปลงแม่น้ำยม
ที่บ้านไร่ อำเภอสรีสะเกษน้อย ระยะทาง 10.5 กม. ราคาค่าก่อสร้างประมาณ
4.3 ล้านบาท ประโยชน์ที่ได้รับ 2.99 ล้านบาท อัตราค่าคุ้มทุน 0.69

โครงการเพื่อเลือก A 4 ทำการก่อสร้างสะพานคอนกรีตเสริมเหล็ก ยาว 15 เมตร
2 สะพาน ที่ กม. 9+885 และ กม. 9+361 บนทางหลวงหมายเลข 1196
และปรับปรุงร่องระบายน้ำสองข้างทางของทางหลวงหมายเลข 1196 จากช่วง
กม. 6+000 - กม. 10+500 พร้อมทั้งขุดลอกดินออกจากท่อระบายน้ำ เพื่อ
เป็นการเพิ่มปริมาณการระบายน้ำออกจากทุ่งบึงมาย ราคาค่าดำเนินการ
ล้านบาท ประโยชน์ที่ได้รับ 9.84 ล้านบาท อัตราค่าคุ้มทุน 6.50

โครงการเพื่อเลือก A 5 โครงการปรับปรุงสภาพคลองละมุง จากบ้านแหลมคูณ
ถึง 28+300 มีความยาว 28+300 กม. ราคาค่าก่อสร้างประมาณ 0.43 ล้านบาท
ประโยชน์ที่ได้รับ - ล้านบาท

จากโครงการเพื่อเลือกทั้ง 5 โครงการ จะเห็นได้ว่าโครงการเพื่อเลือก A 4
ให้อัตราค่าคุ้มทุนสูงที่สุดถึง 6.50 ดังในการพิจารณาแก้ไขปัญหาน้ำท่วมครั้งนี้จึงได้เลือกโครงการ
เพื่อเลือก A 4 มาใช้ในการแก้ไขปัญหาน้ำท่วม รายละเอียดของโครงการดังกล่าวแสดงในบทที่ 5
สำหรับแผนการดำเนินงานโครงการเพื่อเลือก A 4 มีทั้งหมด 3 ขั้นตอน คือ

ขั้นตอนที่ 1 การก่อสร้างสะพานคอนกรีตเสริมเหล็ก ยาว 15 เมตร 2 สะพาน
บนทางหลวงหมายเลข 1196 ที่ กม. 9+885 และที่ กม. 9+361 กม. ตาม
รายละเอียดในบทที่ 6 โดยให้อยู่ในความรับผิดชอบของกรมทางหลวง ในการ
ดำเนินการ

ขั้นตอนที่ 2 การจัดการตั้งคณะกรรมการ ทำการตรวจสอบสภาพของท่อระบายน้ำและร่องน้ำสองข้างทาง ทางหลวงหมายเลข 1196 และชี้แจงสาเหตุของการเกิดน้ำท่วมทุ่งบึงมายให้ราษฎรทราบว่ามีสาเหตุหนึ่งนั้นเกิดจากการอุดตันของท่อระบายน้ำ และทำนบดินที่ปิดกั้น ร่องน้ำอันเนื่องมาจากราษฎรเป็นผู้กระทำ และนำผลการตรวจสอบเสนอจังหวัดอุตรดิตถ์เพื่อทราบและสั่งการในการแก้ไข คณะกรรมการประกอบด้วย

- ปลัดพัฒนาอำเภอลับแลและอำเภอตรอน
- เกษตรอำเภอลับแล และอำเภอตรอน
- เจ้าหน้าที่องค์การบริหารส่วนจังหวัดอุตรดิตถ์ 1 นาย
- ตัวแทนกลุ่มเกษตรกรที่ได้รับผลกระทบจากการกีดน้ำท่วม 1 นาย

ขั้นตอนที่ 3 การซ่อมบำรุง แบ่งหน้าที่รับผิดชอบออกเป็นสองหน่วยงาน กรมทางหลวงดำเนินการปรับและขุดลอกดินใต้ท้องสะพาน ที่ทำการก่อสร้างทั้ง 2 สะพาน ให้อยู่ที่ระดับ 53.50 เมตร (รทก) และเปลี่ยนท่อระบายน้ำที่เกิดการชำรุด แยก องค์การบริหารส่วนจังหวัดอุตรดิตถ์ มีหน้าที่ขุดลอกและกำจัดสิ่งกีดขวางทางน้ำของร่องระบายน้ำสองข้างทางหลวงหมายเลข 1196 โดยให้ห้องร่องน้ำมีระดับ 53.50 เมตร (รทก) พร้อมกับทำหน้าที่ประสานงานกับราษฎร เพื่อทำการขุดลอกดิน ท่อระบายน้ำเพื่อให้น้ำไหลได้สะดวก

ในการดำเนินการทั้ง 3 ขั้นตอนสำหรับแผนหลักในการแก้ไขปัญหาคือ ควรดำเนินการตามแผนปฏิบัติงานตารางที่ 6-1 หากดำเนินการตามแผนหลักแล้ว ระดับน้ำท่วมสูงสุดในบึงมาย 54.24 เมตร (รทก) และระดับน้ำลดลงที่ระดับ 54.00 เมตร (รทก) ใช้เวลา 3 วัน (ตามข้อกำหนดของโครงการชลประทานน้ำริด) ดังนั้นพื้นที่นามนช่วงระดับ 54.00 เมตร (รทก) ถึงระดับ 54.25 จะไม่ได้รับผลกระทบจากน้ำท่วมในรอบการเกิด 10 ปี

7.2 ข้อเสนอแนะ

ในการเสนอแนะในที่นี้จะเป็นข้อเสนอแนะสำหรับโครงการที่จะศึกษาต่อไปในอนาคต และข้อเสนอแนะสำหรับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการแก้ไขปัญหา น้ำท่วม และหน่วยงานที่ก่อให้เกิดปัญหา

1. ในการดำเนินการออกแบบทางที่ขวางทางน้ำหลานั้น ขอให้หน่วยงานที่รับผิดชอบในการออกแบบและก่อสร้างทำการศึกษาทางด้านอุทกวิทยาเพื่อนำมาพิจารณาช่วยเปิดระบายน้ำเพื่อที่จะไม่ได้ก่อให้เกิดปัญหา เช่น พื้นที่บึงมาย
2. จังหวัดอุตรดิตถ์โดยหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ควรออกตรวจสอบสภาพของอาคารระบายน้ำ เช่น ท่อระบายน้ำ สะพาน ประตูระบายน้ำและคลองลุ่มงในช่วงฤดูฝน เพื่อหาทางกำจัดฝือก ลี หรือการปิดกั้นท่อระบายน้ำเพื่อที่น้ำจะได้ระบายได้สะดวก
3. จังหวัดอุตรดิตถ์ โดยหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ควรออกไปทำการชี้แจงถึงสาเหตุ น้ำท่วมที่ราษฎรเป็นผู้กระทำ เช่น การปิดกั้นลำคลองลุ่มงด้วยฝือก ลี เพื่อการจับปลาในฤดูฝน จะส่งผลกระทบต่อปัญหาน้ำท่วมทุ่งบึงมาย โดยพยายามให้ราษฎรมองถึงภาพรวมทางด้านเศรษฐกิจ
4. จังหวัดอุตรดิตถ์ โดยประมงจังหวัดอุตรดิตถ์ ต้องออกคำสั่งห้ามราษฎรบุกรุกเข้าไปซุกสระเพื่อการคักปลาภายในบริเวณบึงมาย เพราะคันดินของสระที่ซุกขึ้นมาจะกีดขวางทางไหลของน้ำทำให้น้ำมาถึงประตูระบายน้ำได้ช้า
5. จังหวัดอุตรดิตถ์ ควรจะเร่งรัดให้กรมชลประทานดำเนินการโครงการชลประทานจังหวัดอุตรดิตถ์ เพราะจะมีส่วนที่แก้ไขปัญหา น้ำท่วมบึงมาย และทำให้พื้นที่นาในจังหวัดได้รับประโยชน์จากโครงการอย่างเต็มที่
6. เกษตรจังหวัด และชลประทานจังหวัดอุตรดิตถ์ควรทำความเข้าใจกับราษฎรเกี่ยวกับการปรับระดับพื้นที่นาเพื่อให้น้ำไหลผ่านได้สะดวก เพราะเนื่องจากสภาพปัจจุบันมีราษฎรบางรายที่ทำคันดินล้อมรอบบริเวณที่นาเพื่อป้องกันน้ำท่วมแต่มีผลกระทบทำให้น้ำไหลลงที่นาได้ช้า

7. ในการพิจารณาคัดเลือกโครงการทางด้านแหล่งน้ำใด ๆ ของหน่วยราชการ ควรพิจารณาถึงผลกระทบต่อปัญหารอบ ๆ เช่น น้ำท่วมและระบายน้ำ
8. จังหวัดอุดรธานี ควรพิจารณาปัญหาทางสังคม โดยชักชวน/ชี้แจงให้ราษฎร เข้าใจรวมดำเนินการแก้ไขปัญหาน้ำท่วม เช่น วิธีการจับปลาที่ก่อให้เกิด ปัญหาเกี่ยวกับน้ำท่วม ควรหลีกเลี่ยงเสีย
9. หากการดำเนินการตามโครงการเพื่อเลือก A4 มีปัญหาทางด้านงบประมาณ การก่อสร้างของหน่วยราชการ ควรให้ราษฎรที่ได้รับประโยชน์ร่วมกลุ่มลงทุน ทำการก่อสร้างเอง อัตราค่าคุ้มทุน แสดงให้เห็นว่า ราษฎรจะได้รับผลผลิต มากขึ้นกว่าเดิม

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย